

KUZEY ANADOLU'DA
BEYLİKLER DÖNEMİ
SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER

ÇOBANOĞULLARI · CANDAROĞULLARI · PERVÂNEOĞULLARI

3-8 Ekim 2011 / Kastamonu - Sinop - Çankırı

Editör
Halil ÇETİN

Çankırı Karatekin Üniversitesi Yayınları - 2012

**KUZEY ANADOLU'DA
BEYLİKLER DÖNEMİ
SEMPOZYUMU
BİLDİRİLER**

Çobanoğulları, Candaroğulları, Pervaneoğulları

3 - 8 EKİM 2011

KASTAMONU - SİNOP - ÇANKIRI

Editör

Halil ÇETİN

KUZEY ANADOLU'DA BEYLİKLER DÖNEMİ SEMPOZYUMU BİLDİRİLER

Çobanoğulları, Candaroğulları, Pervaneoğulları

Editör

Halil Çetin

ISBN: 978-605-62918-3-8

1. Baskı: 2012

Kapak Tasarımı

Rasim Sarıkaya

Baskı-Cilt

Anıl Grup Matbaacılık

www.anilmatbaa.net / 0312 483 63 53

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Bu kitapta yer alan makalelerin ilmî ve hukukî sorumluluğu yazarlara aittir.

**KUZEY ANADOLU'DA
BEYLİKLER DÖNEMİ
SEMPOZYUMU
BİLDİRİLER**

Çobanoğulları, Candaroğulları, Pervaneoğulları

3 - 8 EKİM 2011

KASTAMONU - SİNOP - ÇANKIRI

Editör

Halil ÇETİN

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

ÇANKIRI - 2012

İÇİNDEKİLER

SEMPOZYUM KURULLARI	IX
TEŞEKKÜR	XIII
EDİTÖR'DEN	XV
TAKDİM	XVII
(Çankırı Karatekin Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali İbrahim SAVAŞ)	
AÇILIŞ KONUŞMASI	XIX
(Kastamonu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Seyit AYDIN)	

BİLDİRİLER

HANEDAN

FARŞÇA KAYNAKLARDA CANDAROĞULLARI VE İSMAİL BEY	
<i>Saim İnal SAVI</i>	3
OSMANLI VE CANDAROĞULLARI HANEDANLARI ARASINDA	
EVLİLİK İLİŞKİLERİ	
<i>Hüseyin ÇINAR</i>	14

ŞEHİR VE KÜLTÜR

İBN BATUTA SEYAHATNAMESİ BAĞLAMINDA ÇANKIRI, KASTAMONU VE SİNOP ZAVİYELERİNİN SOSYO-KÜLTÜREL DİNAMİKLERİ

<i>Kadir ÖZKÖSE</i>	30
KUZEYBATI ANADOLU'DA HRİSTİYAN TÜRKLERİN İSKÂNI VE	
KULLANDIKLARI ŞAHİS ADLARI	
<i>Güray KIRPIK, Ahmet CEBECİ</i>	41
BEYLİKLER DÖNEMİNDE ÇANKIRI'DA DİN İ -TASAVVUFİ HAYAT	
<i>İbrahim AKYOL</i>	65

CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ DÖNEMİNDE SOSYAL - KÜLTÜREL HAYATA DAİR BİR DEĞERLENDİRME <i>Tunay KARAKÖK</i>	79
<i>SULTANÜ'L-BAHREYN İKİ DENİZİN HÂKİMİ: SELÇUKLULAR ZAMANINDA SİNOP VE SİNOP-ALANYA TİCARET YOLU</i> <i>Mehmet TÛTÛNCÛ</i>	99

SANAT VE MİMARİ

KASTAMONU İSMAİL BEY İMARETİ/CAMİİ'NİN ÇÖZÜMLEMELİ PLAN İRDELEMESİ <i>Türkan ACAR</i>	122
XIV. YÜZYIL ANADOLU TÜRK TEZHİP TASARIMLARININ DÖNEMİN MİMARİ BEZEMELERİNE YANSIMASI <i>Zeynep DEMİRCAN AKSOY</i>	146
SELÇUKLU VE BEYLİKLER DEVRİNDE ÇANKIRI'DAKİ İMAR FAALİYETLERİ <i>Ahmet Ali BAYHAN, Fikri SALMAN, Adem ÇELİK,</i> <i>Abdurrahman EREN</i>	171
KASTAMONU HANÖNÜ İLÇESİNDE CANDAROĞULLARI DÖNEMİNE AİT TATLI HATUN HANI VE YENİ BULUNMUŞ İNŞA KİTABESİ <i>Cevdet YAKUPOĞLU</i>	201

VAKIFLAR

KUZEY-BATI ANADOLU'DA OSMANLI ÖNCESİ VAKIFLARI <i>Kenan Ziya TAŞ</i>	218
İSFENDİYAROĞLU İSMAİL BEY İMARETİ <i>Halil ÇETİN</i>	231
KASTAMONU'DA BEYLİKLER DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE ULAŞAN VAKIF ESERLERİ <i>Erdal ARSLAN</i>	244

BİLİM, KÜLTÜR VE EDEBİYAT

CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ DÖNEMİNDE TIP

Fuat YÖNDEMLİ, Ahmet A. TIRPAN, Seda AKARSU 276

CANDAROĞULLARI DÖNEMİNDE KASTAMONU'DA BİR BİLİM ADAMI: FETHULLÂH ŞİRVÂNÎ

Yavuz UNAT 299

KUZAY ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİNDE CANDAROĞULLARI BEYLİĞİNİN ÖNEMİ

Zekiye TUNÇ 319

KASTAMONU VE CİVARINDA OĞUZ BOY DAMGALARI

Mustafa GEZİCİ 336

BEYLİKLER DÜNYASINDA KERBELA KÜLTÜRÜ VE EHL-İ BEYT SEVGİSİ: 1362 YILINDA KASTAMONU'DA YAZILAN BİR MAKTEL'İN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Rıza YILDIRIM 344

CANDAROĞLU KASIM BEY'İN (867/1462) TARİHLİ BERATININ KLASİK DÖNEM OSMANLI BERATLARIYLA DİPLOMATİKA YÖNÜNDEN MUKAYESESİ VE TAHLİLİ

Nejdet GÖK 373

YÖNETİM VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

XVI. YÜZYILDA BATI KARADENİZ BÖLÜMÜNDE DİVANLAR

Osman GÜMÜŞÇÜ, İlker YİĞİT 388

OSMANLI FÜTUHATINACANDARLISAHASINDANGELENYARDIMLAR

Selahattin DÖĞÜŞ 407

MEMLÜK DEVLETİ - CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ MÜNASEBETLERİ

Kürşat SOLAK 424

ARKEOLOJİ

BEYLİK DÖNEMİ ESERLERİ VE YERLEŞİMLERİNDEKİ ANTİK DÖNEM BAĞLANTISI

Murat KARASALİHOĞLU 440

PERVANEÖGULLARI

PERVÂNE MUİNÜDDİN SÜLEYMAN VE PERVÂNEÖGULLARI
BEYLİĞİ'NİN KURULUŞU

<i>Mevlüt GÜNLER</i>	480
SİNOP'TA KURULAN GAZİ ÇELEBİ BEYLİĞİ ÜZERİNE <i>Muhittin ELİAÇIK</i>	501
SİNOP'TA PERVANEÖGULLARI BEYLİĞİ (1277-1322) <i>Fahri MADEN</i>	517

EKLER

SEMPOZYUM AFİŞİ.....	546
SEMPOZYUM DAVETİYESİ	547
SEMPOZYUM'DAN FOTOĞRAFLAR	549
KATILIMCILAR VE ADRESLERİ	557

SEMPOZYUM KURULLARI ONUR KURULU

Çankırı Valisi Vahdettin ÖZCAN
Kastamonu Valisi Erdoğan BEKTAŞ
Sinop Valisi Dr. Ahmet CENGİZ
Çankırı Belediye Başkanı İrfan DİNÇ
Kastamonu Belediye Başkanı Turhan TOPÇUOĞLU
Çankırı Karatekin Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. A. İbrahim SAVAŞ
Kastamonu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Seyit AYDIN
Sinop Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Recep BİRCAN

DÜZENLEME KURULU

Yrd. Doç. Dr. Halil ÇETİN / Çankırı Karatekin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU / Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet KILDIROĞLU / Sinop Üniversitesi
Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Çankırı Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Kastamonu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık, Kültür ve
Spor Daire Başkanlığı
Kastamonu Üniversitesi Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı
Sinop Üniversitesi Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Mehmet ÖZ
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Fahamettin BAŞAR
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Halit ÇAL
Gazi Üniversitesi Fen Fakültesi Sanat

Prof. Dr. İlhan ERDEM
Ankara Üniversitesi DTCF

Prof. Dr. Abdülkadir YUVALI
Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. K. Kutgün EYÜPGİLLER
İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet ERSAN
Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet Öcal OĞUZ
Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Osman GÜMÜŞÇÜ
Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Bozkurt ERSOY
Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Cüneyt KANAT
Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Abdülkadir GÜRER
Ankara Üniversitesi DTCF

Prof. Dr. Ahmet Yaşar OCAK
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Salim KOCA
Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Kemal YAVUZ
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Prof. Dr. Necati DEMİR
Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU
Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. Yusuf AYÖNÜ
Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Doç. Dr. Altan ÇETİN
Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Doç. Dr. B. Ünal İBRET
Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU
Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Ebubekir Sıddık ŞAHİN
Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Sayime DUYMAZ
Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Mustafa KALKAN
Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

KASTAMONU HANÖNÜ İLÇESİNDE CANDAROĞULLARI DÖNEMİNE AİT TATLI HATUN HANI VE YENİ BULUNMUŞ İNŞA KİTABESİ

Cevdet YAKUPOĞLU¹

1. Giriş

Anadolu Türk tarihinde iki ayrı Beylikler Dönemi vardır. Bunlardan birincisini, Malazgirt Zaferi (M.1071)'nden sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Büyük Selçuklu Devleti'nin devamı olarak ortaya çıkan "Uc Beylikleri" oluşturur. İkincisini ise Türkiye Selçuklularının M.1243 yılında Moğollara karşı Köseadağ Savaşı'nı kaybederek parçalanması sonucu ortaya çıkan "Beylikler Dönemi" meydana getirir. Bu her iki dönem de Selçuklu tarih, kültür ve medeniyeti dâhilinde ele alınmalıdır.²

Selçukluların parçalanma sürecinde Anadolu'da ortaya çıkan Beylikler Dönemi, XIII. yüzyıl ortalarından XVI. yüzyıl başlarına kadar yaklaşık iki buçuk asırlık bir süreci ifade eder. Bu süreç içerisinde Anadolu topraklarında Karamanoğulları, Hamidoğulları, Germiyanogulları, Candaroğulları gibi Türk Beylikleri teşekkül etmiştir. Beylikler kendi aralarında Anadolu'da Selçuklu mirasının yegâne mirasçısı olma yönünde rekabete girişmiş olsalar da, Selçukludan Osmanlıya bir kültür köprüsü oluşturarak Anadolu Türk tarihinde sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan önemli bir boşluğu doldurmuşlardır. Anadolu'da Beylikler devrinde imar

1 Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Türkiye. E-posta: cevdeyakupoglu@gmail.com.

2 Malazgirt Zaferi ve sonuçları için bk. Nejat Kaymaz: "Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesine Dair", *Malazgirt Armağanı*, TTK, Ankara,1993, s.259-268.; Türkiye Selçukluları Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemleri ile parçalanma süreci hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Osman Turan: *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yay., 3. Baskı, İstanbul, 1993.; Krş. Mehmet Ersan: *Türkiye Selçuklu Devletinin Dağılışı*, Birleşik Yayınevi, Ankara,2010.; Köseadağ Savaşı, sonuçları ve Anadolu'da Moğol etkisi için bk. Faruk Sümer: "Anadolu'da Moğollar", *SAD*, 1, (Ankara,1970), s.1-147.

faaliyetleri sayesinde Bursa, İznik, Kütahya, Denizli, Eğirdir, Kastamonu, Sinop, Kayseri, Elbistan vb. kentler mamur hale gelmiş; denizcilikte Selçuklu tecrübesinden de yararlanarak büyük mesafeler kat edilmiş; Türkçe kaleme alınmış eserler çoğalmış; büyük ilim adamları, edipler, şairler yetişmiştir. Diğer taraftan Beylikler döneminde Bizans, Lâtinler/Haçlılar, Foça Korsanları, Rodos Şövalyeleri, Venedikliler, Cenevizliler, Kıbrıs ve Ermeni krallıkları, Trabzon Komnen hanedanı ve Moğollar gibi rakip güçlerle siyasi ve askerî mücadeleler verilerek Anadolu'da Müslüman Türk halkının can ve mal emniyeti sağlanmaya çalışılmıştır.³

Anadolu Türk tarihinin siyasi, sosyal ve kültürel yönlerden tam anlamıyla ele alınabilmesi için tıpkı Osmanlı dönemi gibi, Beylikler dönemi tarih ve kültür birikiminin de bütün ayrıntılarıyla ortaya çıkarılmasının gereği hissedilmektedir. Bu çerçevede Beylikler dönemine ait tarihî malzemelerden olarak arşiv kaynakları, kitabeler, paralar, vakfiyeler vb. belge ve dokümanlar üzerinde çalışmalar yapılması zaruridir. Üzerinde bu şekil çalışmalara ağırlık verilmesi gereken beylikler arasında Candaroğulları ilk akla gelen siyasi teşekküllerden biridir.

2. CANDAROĞLU İSFENDİYAR BEY VE EŞİ TATLI HATUN

Anadolu Beylikleri içinde uzun ömürlü olması ve Türk kültür tarihi bakımından incelemeye değer yönleri bulunması dolayısıyla Candaroğulları Beyliği, tarihçilerin ve diğer araştırmacıların zaman zaman dikkatini çekmiştir. Kastamonu, Sinop, Çankırı gibi şehirlerde ve bunlara bağlı kazalarda çok sayıda mimari eser dikmiş bulunan Candaroğulları Beyliği zamanına ait tarihî belgeler üzerine araştırmalar yapılmış ve halen de yapılmaya devam edilmektedir.⁴

3 Anadolu'da Beylikler devri hakkında bk. İ. Hakkı Uzunçarşılı: *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK, Ankara, 1988.

4 Candaroğulları hakkında şimdiye kadar yapılmış çalışmalara örnek olması açısından bk. Yaşar Yücel: *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, TTK, Ankara, 1991.; M. Özkarıcı: *Candaroğulları Beyliği Mimari Eserleri*, Atatürk Üniv. S.B.E., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 1992.; Ahmet Gedik: *Candaroğulları Beyliği Mimarisinde Celi Yazı*, Selçuk Üniv. S.B.E. Y. Lisans Tezi, Konya, 2005.; Cevdet Yakupoğlu: *İsfendiyar Bey ve Zamanı*, G.Ü. S.B.E.,

Selçukluların Kastamonu merkezli Uc Beyliği olan Çobanoğulları yönetimine XIV. yüzyıl başlarında son veren Şemseddin Yaman Candar'ın oğlu I. Süleyman Paşa ve onun halefleri olan beyler, Kastamonu'yu beyliğin başkenti yapmışlar ve kısa süre içinde Safranbolu, Sinop, Tosya, Çankırı gibi şehir ve kasabalara da hâkim olarak Candaroğulları topraklarını genişletmişlerdir.

Bu hanedana mensup beylerden Kötürüm Bâyezid zamanında Osmanlılarla siyasi rekabete girişen beylik, 1383 yılından itibaren Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın askerî müdahalesiyle karşılaşmış; Kastamonu'ya Osmanlılara tâbi olarak Kötürüm Bâyezid'in oğlu II. Süleyman Paşa, Sinop'a ise Kötürüm Bâyezid'in diğer oğlu İsfendiyar Bey egemen olmuştur (1385). Kastamonu'yu elinde bulunduran kardeşi II. Süleyman Paşa'nın Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bâyezid tarafından 1392 yılında öldürülmesinden sonra beyliğin yegâne hükümdarı olarak İsfendiyar Bey hükümdarlığını Sinop'ta devam ettirmiştir.⁵ 1402'de Ankara Savaşı'nda Osmanlıları mağlup eden Timur'u metbû tanımak suretiyle bütün Candaroğulları topraklarına sahip olmayı başaran İsfendiyar Bey, 1440 yılındaki ölümüne kadar Kastamonu, Sinop, Çankırı, Kalecik, Bafra ve diğer bazı kazalarda memleketinin imarına, halkının sosyal, kültürel, dinî ve iktisadi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mimari eserler inşa ettirmiştir. Oğullarından Kasım Bey'in, Osmanlı hükümdarı Çelebi I. Mehmed'in desteği ile isyan ederek babası İsfendiyar Bey'in elinden Çankırı yöresini almasından (M.1416) ve Safranbolu yöresini de Osmanlılara kaptırmasından sonra İsfendiyar Bey'in egemenlik sahası Kastamonu ve Sinop olarak sınırlandığı için bu hükümdarın hayır eserlerinin çoğu, zikri geçen bu iki şehirde kesafet kazanmıştır.

Kastamonu ve kazalarında İsfendiyar Bey Camii, Honsalar Camii, Bey Hamamı, Bey Köyü Camii, Şadi Bey Camii, Hatun Sultan Türbesi,

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,1999.; K. Y. Koprıman: "Memlûk Kaynaklarına Göre XV. Yüzyılda Kastamonu ve Çevresi" *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu*, Tebliğler, (Ankara,1989).; Hüseyin Hilmi: *Sinop Kitabeleri*, Sinop Matbaası, Sinop,1339-1341.

5 XIV. yüzyıldaki Osmanlı- Candaroğulları münasebetleri hakkında bk. Hamza Keleş; C. Yakupoğlu: "Ankara Savaşı'na Kadar Osmanlı- Candaroğulları Münasebetleri", *G.Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13/1 (Mart, 2005), s.207-222.

Rufai Tekkesi, İsfendiyar Bey Zaviyesi, Kornapa Köyü Çeşmesi, Sinop'ta Şehabeddin Ağa Çeşmesi vb. yapılar, bu eserlere örnek olarak verilebilir. Bunların yanında İsfendiyar Bey devrinde Sinop Sultan Alâaddin Camii, Sinop Kale burçları gibi pek çok mimari eser de tamir edilmiştir. İsfendiyar Bey, hükümdarlığı yıllarında âlimleri, bilim adamlarını, edipleri de himaye etmiş, onların kaleme aldıkları eserleri kabul etmiş ve medreseler inşa ettirerek devrinde Kastamonu ve Sinop'ta önemli bir kültür hamlesi gerçekleştirmiştir.⁶

Bu hükümdarın hizmetinde çalışmış devlet adamları ile diğer ileri gelen hayır sahipleri de kendi adlarına eserler yaptırmışlardır. Honsalar/Hondsâlâr Ali, Şehabeddin Ağa, Hamza Ağa bu şahıslardan bazılarıdır. Candaroğulları hanedanına mensup kadınlar ile bu hanedan hizmetinde çalışmış devlet adamlarının eşleri de gerek İsfendiyar Bey devrinde, gerek öncesinde ve gerekse İsfendiyar Bey zamanı sonrasında Kastamonu yöresinde hayır müesseseleri kurmuşlardır. Candaroğulları hanedanından Âdil Bey'in kızı Hunde Hatun, Kötürüm Bâyezid'in eşi Sultan Hatun, İskender Bey'in kızı Tura Hatun, Kasım Bey'in kızı Selçuk Hatun, II. İbrahim Bey'in eşleri Selçuk Hatun ve Devlet Hatun, Kastamonu ve çevresinde kendi adlarına ya eser yaptırmışlar ya da daha önce inşa edilmiş bir esere yeni vakıflar tahsis etmişlerdir.⁷

İsfendiyar Bey'in eşi olan Tatlı Hatun da aynı yolu takip ederek kendi adına eserler yaptırmış, bu eserlere vakıflar tahsis etmiştir. Kitabede bu kadının adı "Tatlı Hatun" olarak geçse de günümüz söyleyişine uygun olarak bu hayır sahibinin isminin "Tatlı Hatun" şeklinde telaffuz edilmesi tercih edilmiştir. Diğer taraftan onun diğer adı, Sinop'ta İsfendiyaroğulları Türbesi'nde bulunan kabir kitabesine göre ve vakıf kayıtlarında geçtiği üzere Kutlu Hatun ve bazen de Esen Kutlu Hatun olarak tespit edilmiştir.⁸

6 Yakupoğlu: *İsfendiyar Bey ve Zamanı*, 1999.

7 Candaroğulları devri ileri gelenlerinin yaptıkları hayır hizmetleri için bk. Yakupoğlu: *Kuzeybatı Anadolu'nun Sosyo-Ekonomik Tarihi (Kastamonu-Sinop-Çankırı-Bolu) XIII-XV. Yüzyıllar*, Gazi Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 2009, s.467 vd.

8 Esen Kutlu, Esen Bey, Esen Boğa, Esen, Esen Tegin, Esen Timur gibi adlar, Selçuklularda, İlanlılarda, Kıpçak ve Uygurlarda, Anadolu'da Beylikler devrinde, Timurlularda ve Osmanlılar zamanında Türkmenler (Yörükler) arasında kullanılan isimlerdendir. M.1310'lu yıllarda İlanlılar'da görev yapan Uygur emirlerinden Esen Kutlu ile Timur'un komutanlarından Esen

Babasının adı Abdullah'tır. Bu kadın, İsfendiyar Bey'in eşi olmasının yanında aynı zamanda Candaroğlu II. İbrahim Bey'in de annesidir. Tatlı Hatun, oğlunun ölümü (1443)'nden iki sene sonra 26 Haziran 1445 tarihinde vefat etmiştir. Buna göre bu kadın, kocası İsfendiyar Bey'den 5 yıl sonra ve oğlu İbrahim Bey'den 2 sene sonra dünyadan ayrılmıştır. Kabri Sinop merkezinde İsfendiyaroğulları Türbesi'ndedir. İsfendiyar Bey'in onunla ne zaman evlendiği ve hangi aileden geldiği hakkında ayrı bir araştırmaya ihtiyaç vardır.

Tatlı Hatun'un Kastamonu'daki hayratına gelince bu kadın, Taşköprü'nün Kornapa köyündeki Şeyh Musa türbesini yaptırmış, bu köyde kendi adına bir çeşme inşa ettirmiş (M.1408); Kastamonu'nun Araç kazasındaki Abdal Paşa Vakfı'na ek vakıflar tahsis etmiş; Sinop- Kastamonu yolu üzerinde bulunan ve bugün Hanönü adı ile ilçe merkezi konumunda bulunan yerde kendi adına bir han/kervansaray yaptırmış (M.1438); Çankırı Ulu Camii'nde bulunmuş bir Kur'an-ı Kerim'in üzerindeki kitabe bilgisinden anlaşıldığı üzere, bahsi geçen Kur'an-ı Kerim'i camiye tahsis etmiş (M.1441);⁹ Sinop'un Yaykıl divanına tâbi Sorkun köyünü ise Sinop'taki Şeyh (Seyyid) Bilâl Zaviyesi için vakfetmiştir.¹⁰

Görüldüğü üzere hem Candaroğlu hükümdarı İsfendiyar Bey ve hem de eşi Tatlı Hatun, Beyliğin sınırları dâhilinde yaşayan halkın refahının artması ve maneviyatının yükselmesi için çaba sarf etmişler, yaptıkları hayır eserleri ile bu çabalarını ölümsüz kılmaya gayret etmişlerdir.

3. TATLI HATUN HANI VE YENİ BULUNMUŞ İNŞA KİTABESİ

Candaroğlu İsfendiyar Bey'in eşi Tatlı Hatun (Esen Kutlu Hatun) tarafından Kastamonu'nun Hanönü ilçesi hudutlarında inşa edilmiş

Boğa bu şekil adlara örnektir. Bk. Sümer: *Oğuzlar (Türkmenler)*, TDAV., İstanbul, 1999, s.166,268.

⁹ Uzunçarşılı: *Anadolu Beylikleri*, s.133-135.; T. M. Yaman: *Kastamonu Tarihi*, 1935, s.135.

¹⁰ *Kastamonu Sancağı Vakıf Defteri*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı (İBK. MCO.), Nr.75, v.61a-61b.; *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri* (BOA. TD.), Nr.438, s.693.

bulunan hanın kitabesinin varlığından, 12 Mayıs 2011 tarihinde Hanönü ilçesi ve köylerindeki alan araştırması sırasında gidilen Gökçeagaç Köyü'nde haberdar olunmuştur. Esasen Gökçeagaç Köyü sakinleri daha önceki bir tarihte ilgili kitabeyi yörede bulmuşlar ve zarar görmemesi için köy camiinde uygun bir yerde koruma altına almışlardır.¹¹ Buna rağmen, kitabenin bulunması veya taşınması esnasında ortasından kırılmış olduğu görülmüştür. Burada kitabenin fotoğrafları alınmış ve metninden edinilen bilgiye göre bu kitabenin yörede inşa edilmiş bir hana ait olduğu tespit edilmiştir. Yörede ise kitabesi olmayan ve XV. yüzyıl ilk yarısında yaptırılmış olan tek Candaroğulları dönemi eseri vardır ki bu da Hanönü ilçe merkezinde bulunan handır.

Hanönü, Taşköprü kazasının Gökçeagaç bucağına bağlı bir köy iken, Kastamonu ile Sinop ve Samsun ana yol güzergâhında bulunmasının avantajının da etkisiyle 1988 yılında burada belediye kurulmuş ve 1990 yılında da Hanönü adı ile ilçe statüsü kazanmıştır. Kastamonu'nun 2011 yılı itibarıyla merkez dâhil 20 ilçesi bulunmaktadır. Bunlardan Seydiler, Ağlı, Şenpazar, Pınarbaşı, Doğanıurt, Hanönü ve İhsangazi gibi nüfusu ve yüzölçümü küçük olanları, son 20-25 yıl içinde ilçe statüsü kazanmışlardır. Bu bakımdan Hanönü de nüfus ve yüzölçümü bakımından Kastamonu'nun küçük ilçelerinden biridir.

Hanönü, Kastamonu- Taşköprü- Boyabat- Samsun ve yine Kastamonu- Taşköprü- Sinop ulaşım ve eski ticaret yolu üzerinde, aynı zamanda ise Kızılırmak'ın bir kolu olan Gökırmak'ın hemen kenarında kurulmuştur. Kuzeyden gelerek Kırım- Sinop- Kastamonu- Sivas üzerinden güneyde Suriye ve Mısır'a kadar uzanan ulaşım ve ticaret yolu, diğer bir ifade ile tarihî "Köle ve Kürk Yolu" bugünkü Hanönü topraklarından geçmekte idi. Özellikle XIII. yüzyılda Karadeniz ticaretinde söz sahibi olan Cenevizliler tarafından ticari bir üs olarak kullanılan ve Kırım sahilleri ile Karadeniz'e hâkim bir mevkiye kurulmuş bulunan Suğdak şehri, uzun

11 Alan araştırması sırasında şahsımla birlikte Hanönü ilçesinde incelemelerde bulunan Kastamonu Belediyesi eski başkanlarından Sayın Süleyman Yücel'e, Eğitimi-İlahiyatçı Sayın Hasan Basri Bey'e, her türlü desteği sağlayan Hanönü Belediye Başkanı Sayın Şükrü Özün'e teşekkürü bir borç biliyorum. C.Y.

yıllar kuzeyin kara ve deniz ticaretinin birleştiği ve oradan güneye, doğu ve batı ülkelerine sevkiyat yapıldığı önemli bir alışveriş, değiş-tokuş merkezi mevkiinde idi. Her milletten oluşan Müslüman ve Hıristiyan tüccarlar, şehri dünya ekonomisinin önemli merkezlerinden biri yapmıştı. Nüfusu XIII. yüzyıl ilk yarısında 300 bin kadardı ki, Ortaçağ kentlerinin bu yüzyıldaki büyüklükleri dikkate alındığında, bu şehir bünyesinde gerçekten önemli bir nüfus barınıyor idi. Sinop'tan gemiye binen Türk tüccarları Suğdak'a pamuklu ve ipekli kumaşlardan olarak bogasi (astarlık seyrek bez, ince kalite dokuma kumaş), kirpas (kaba bez), döşek yüzü, mendil, yorganlık, pamuk ve baharat götürmekte idi. Kuzeyden Sinop limanına ise kürk, deri, balık, bal mumu, buğday, tuz, köle ve cariyeye getirilmekte idi.¹²

Karadeniz'in kuzeyi ile Anadolu arasında böyle bir ticari köprüünün kurulmasında Türkiye Selçukluların ekonomik politikaları etkin olmuştur. Nitekim Sultan I. Alâaddin Keykubad (1220-1237)'ın Selçukluların Kastamonu'daki Uc Beylerbeyi Hüsameddin Çoban'a verdiği talimat neticesinde bu bey, Kastamonu'daki kara ordusunun başında olarak Sinop'a ulaşmış ve buradaki Selçuklu donanmasının başında Karadeniz'e açılmak suretiyle Suğdak, Kırım ve daha kuzeydeki Kıpçak ve Rus topluluklarını Selçuklulara bağlayan seferini başarı ile tamamlamıştır (M.1223-1227). Bu sefer sonucunda Sinop ve Kastamonu, kuzeyin zengin ticari malları ile dolmuş, Kırım-Kastamonu ulaşım ve ticaret yolunun emniyetinin sağlanması üzerine Müslüman olsun veya olmasın her sınıftan tüccar bu yolu kullanmak suretiyle canlı bir ticari faaliyet içerisine girmişlerdir. Bu ticari canlılık Moğolların Kırım'ı ve Anadolu'yu işgallerine rağmen sonraki yıllarda da devam etmiştir. Mısır ve Suriye'de egemen olan Eyyübîlerin son hükümdarlarının M.1240'lardan itibaren kuzeyden çok sayıda köle getirmeleri, Eyyübîlerden iktidarı M.1250'de devralan Memlûk Türk Devleti hükümdarlarının da aynı politikayı sürdürmeleri, Kırım- Sinop- Kastamonu üzerinden Mısır'a kadar uzanan ticaret yolunun XIII-XV. yüzyıllar boyunca önemini sürdürmesini sağlamıştır.¹³

12 Yakupoğlu: *Kuzeybatı Anadolu...*, s.353.; Krş. W. Heyd: *Yakın-doğu Ticaret Tarihi*, Çev. E. Ziya Karal, TTK, Ankara, 2000, s.328-331,614-617.

13 Yakupoğlu: *Kuzeybatı Anadolu...*, s.28-31,372-376.

Bu nedenlerden dolayı Sinop- Taşköprü- Kastamonu ve Samsun-Kastamonu arasında XIII. yüzyıldan XV. yüzyıl sonlarına kadar geçen süreçte Selçuklu ve Candaroğulları devrinde bir takım mimari eserler vücuda getirilmiştir. Bu eserlerden ticari bir gaye ile inşa edilmiş olanlarının başında kervansaraylar gelmektedir. Selçuklu veziri Muineddin Süleyman Pervane'nin oğullarından Ali Bey'in bugün Sinop'a bağlı bir ilçe olan Durağan'da M.1266 tarihinde yaptırmış olduğu kervansaray¹⁴ ile Candaroğlu İsmail Bey'in Kastamonu'da yaptırdığı hanlar buna dair örneklerdendir. Ayrıca Sinop- Kastamonu arasında kervansaray bulunmayan ıssız yerlerde yolcu ve tüccar için yaptırılmış zaviyelerin sayısı da hayli fazla idi.¹⁵

XV. yüzyıl ilk yarısında da Candaroğulları hükümdarları, devlet adamları ve hatta bunların eşleri, yukarıda adı geçen bu ulaşım ve ticaret yolunun, beyliğin güttüğü ekonomik politika içindeki yerini çok iyi tespit etmiş bulunmakta idiler. Bu çerçevede İsfendiyar Bey'in eşi Tatlı Hatun, bu ekonomik politika dâhilinde bahsi geçen kervansarayı inşa ettirmiş görünmektedir. Tatlı Hatun Hanı/Kervansarayı, kitabesinden anlaşıldığı üzere H.841/1437-1438 M. tarihinde inşa edilmiştir. Hanın kendisinin ve banisinin adı, vakıf kayıtlarında "Tatlı Hatun Kervansarayı" şeklinde zikredilse de kitabede "han" şeklinde telaffuz edilmesinden dolayı bu yapının, "Tatlı Hatun Hanı" ismiyle kayıtlara geçmesi tercih nedeni olmuştur.

Hanın kitabesinin XV. yüzyıla ait Candaroğulları devri inşa kitabeleriyle hemen hemen aynı sanat hususiyetlerine sahip olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre dikdörtgen konumundaki han kitabesi, iki cetvelle ayrılmış 3 satır üzerine Arapça olarak yazılmıştır.

14 Selçuklu dönemi kervansarayları ve bunların işleyiş özellikleri için bk. Turan: "Selçuk Kervansarayları", *Belleten*, X/39 (Temmuz,1946), TTK, s.471-496.

15 Kastamonu- Sinop bölgesindeki kervansaray/hanlar ve zaviyeler için bk. Yakupoğlu: *Kuzeybatı Anadolu...*, s.531-576.

Kitabenin Arapça Metni:¹⁶

1. Benet hâze'l-hâne'l-mübâreke'l-meymûne ve ammerathü liebnâi's-sebîli fî eyyâmi devleti
2. Sultâni'l-İslâm Zıllî'llâhi fî'l-eyyâm es-Sultân İsfendiyâr bin Bâyezîd bin Âdil Hân
3. Nasara'llâhu evliyâ devletihî Sâhibetühû ve Zâinetühû Seyyidetü'l-havâtîn Tatlu Hâtûn edâma'llâhu ismetehâ senete ihdâ ve erba'îne ve semâni-mietin

Kitabenin Türkçe Çevirisi:

İslam Sultanı, Allah'ın bu günlerdeki gölgesi; Adil Han oğlu Bayezid oğlu Sultan İsfendiyar'ın devleti zamanında -Allah O'nun devletinin dostlarını, yardımcılarını muzaffer eylesin!-, O'nun zevcesi Hatunların hanımefendisi, başı olan Tatlı Hâtun -Allah O'nun ismetini dâim eylesin!-, 841 senesinde bu mübârek ve bereketli hanı yolcular için binâ ve imâr eyledi.

Kitabenin verdiği bilgilere göre han, İsfendiyar Bey'in hükümdarlığı yıllarında onun eşi Tatlı Hatun tarafından, gelen geçen yolcuların konaklaması ve ihtiyaçlarını gidermeleri için, 5 Temmuz 1437-23 Haziran 1438 M. tarihleri arasında inşa edilmiştir.

Bu han/ kervansaray ve bânisi olan Tatlı Hatun hakkında Kastamonu Vakıf defterinde de kısa bilgiler mevcuttur. Örneğin Sinop vakıflarında "*Karye-i Melikşah. Vakf-ı berây-ı meremmet-i kervânsaray-ı mâder-i İbrahim Bey*" ifadesiyle İbrahim Bey'in annesinin yaptırdığı kervansarayın bakım ve tamiri için Sinop'un Kızılca-elma divanına tâbi Melikşah köyünün vakıf yapıldığı dile getirilmiştir. Bu kayıta, adı geçen köyden bir çiftlik yeri Nâzır Hızır'ın oğlu İlyas'ın tasarruf etmekte olduğu yazılıdır. Boyabad vakıflarında

16 Kitabenin fotoğraflarına dayanarak, Arapça metnin okunmasında katkısı olan Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi akademik personeli Sayın Arş. Gör. Ahmet Gedik'e teşekkür ederim. C.Y.

da “*Vakf-ı Kervânsaray-ı Tatlı Hatun, mâder-i İbrahim Bey*” ifadesinde Tatlı Hatun Hanı “kervansaray” olarak zikredilmiştir. Bu son kayıttan anlaşıldığı üzere Boyundurcak köyü, Tatlı Hatun Kervansaraya vakfedilmiştir.¹⁷

Günümüze bir ölçüde ayakta ulaşabilmeyi başarmış bulunan Tatlı Hatun Hanı'nın son yıllardaki ve günümüzdeki durumu hakkında kısa bilgi vermek gerekirse; öncelikli olarak tarihî bu hanın, moloz taşından horasandan yapılmış (3,5 X 1,5) olan giriş yerini kaybetmiş olduğunu söylemek gerekir. Yuvarlak kemerli kapısından girince dört tane paye ile karşılaşılmaktadır. Dört köşe olan bu payelerin alt kısımları kesme taştan üst tarafları da enli tuğlalardan yapılmıştır. Han'ın boyu 20.5, eni 11, yüksekliği 3.5 metredir. Duvar kalınlıkları birer metredir. Hanın bakıma muhtaç halde bulunması ve bir an önce tamir görme lüzumundan dolayı bu eser, Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından devralınarak tamirine başlanmış ve büyük ölçüde tamamlanmıştır. Hanın inşa tarihi üzerinden neredeyse 575 yıl geçmiştir. Bu nedenle hanın mimari özelliklerinde elbette ki büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Sanat tarihçileri konu ile ilgili ayrıntılı ve daha teknik bilgiler verecektir.¹⁸

17 *Kastamonu Sancağı Vakıf Defteri*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı (İBK. MCO.), Nr.75, v.67b,74a.; *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri* (BOA. TD.), Nr.438, s.674,694.

18 M.1802-1810 yılları arasında Sinop'ta Fransız konsolosu olarak bulunan ve Taşköprü, Vezirköprü, Amasya yörelerinde araştırmalarda bulunan Pascal Thomas Fourcade binanın imparator Justinianos tarafından yaptırılmış bir kilise olduğunu ve bilahare Türkler tarafından kervansaray olarak kullanıldığını yazmıştır. Ancak onun verdiği bu bilgilerin tamamen uydurma olduğunu hanın kitabesi ve vakıf kayıtları ortaya koymaktadır. Han'ın doğrudan olarak Tatlı Hatun tarafından inşa edildiğini kitabeden anlamaktayız. Handa devşirme malzeme kullanılmış olması burasının kilise olduğunu göstermez. Eğer kilise olsaydı Türkler M.1437'ye kadar beklemez, burasını ya mescid, ya da yine han olarak eskiden beri kullanırlardı. Özellikle 1220-1400'lü yıllar kuzey-güney ticaret yolunun en canlı olduğu devirlerdir. O zamanlarda ihtiyaç varken kullanmayıp da ticaretin biraz daha durağanlaştığı bir dönemde niçin bu bina kiliseden durup dururken hana çevrilmiş olsun, bunun cevabını vermek zordur. Pascal Thomas Fourcade'nin bölge araştırmaları hakkında bk. Franz Cumont: “Pascal Fourcade, explorateur de l'Asie mineure”, In: *Comptes-rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 66e année, N.4, 1922. pp.308-317. (http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/crai_0065-0536_1922_num_66_4_74660#) (Erişim: 01.02.2012); <http://www.hanonu.com/default.asp?sayfa=5&hb=detay&detay=150> (Erişim: 01.02.2012).

Sonuç ve Değerlendirme

Hanönü ilçe merkezinde bulunan hana ait olduğu tespit edilen ve Kastamonu Vakıflar Bölge Müdürlüğü yetkilileri tarafından bilahare koruma altına alınan kitabenin verdiği kısa ama bir o kadar da önemli bilgiler değerlendirildiğinde, Tatlı Hatun Hanı ve inşa kitabesi ile ilgili olarak aşağıda verilen şu sonuçlara ulaşma imkânı mevcuttur:

- Her şeyden önce bu ticari yapının bir kadın hayır sahibi tarafından inşa ettirildiği ortaya konulmuştur. Bu kadın, Candaroğulları hanedanına mensup olup İsfendiyar Bey'in eşi olan Tatlı Hatun'dur. Diğer adı Esen Kutlu Hatun olarak verilebilir. Hanın bir kadın tarafından yaptırılması, Anadolu'da gerek Selçuklu, gerek Beylikler ve gerekse Osmanlılar zamanında kadınların sadece dinî eserler yaptırmadıklarını, ticari manada devlet politikasına uygun yapılar da inşa ettirdiklerini göstermesi bakımından mühim bir vakıdır. Bu çerçevede Beylikler devri Türk kadınının hayratına örnek olması açısından bu hanın önemi ortadadır.
- Bu kitabenin ortaya çıkarılmasıyla Hanönü ilçe merkezinde adı sanı, banisi belli olmayan hana "Tatlı Hatun Hanı" veya "Tatlı Hatun Kervansarayı" gibi isimler verme imkânına sahip duruma gelinmiştir ki, kitabede "han" tabirinin geçmesinden dolayı ilgili bu hana tarafımızca "Tatlı Hatun Hanı" denilmiştir.
- Kitabenin verdiği bilgiler sayesinde hanın inşa tarihi belli olmuştur: 5 Temmuz 1437- 23 Haziran 1438 M. tarihleri arasında inşa edilmiştir. Bu han, daha önce Candaroğlu İsmail Bey devrine (1443-1461) tarihlemekte idi. Dolayısıyla hanın inşa tarihinin 15-20 yıl erken olduğunu söyleme imkânı elde edilmiştir.
- Hanın kilise olarak yapıldığı iddiası da bu kitabe ile çürütülmüştür. Bu hanın, İsfendiyar Bey devrinin ticari politikası doğrultusunda yolcuların kullanımına tahsis amaçlı olarak bir Türk hükümdar eşi tarafından yaptırılmış olduğu belli olmuştur.
- Beylikler devrinde Anadolu'da ve hassaten Kastamonu yöresinde inşa edilmiş kervansarayların tarihini aydınlatması, Türkiye iktisat tarihi ve

ticaret yolları üzerine çalışma yapanlara, hanın inşa döneminin tespitini kesin olarak göstermesi bakımından bu kitabenin sunduğu bilgiler her halde katkı sağlayacaktır. Bu noktada XV. yüzyılda Anadolu'nun kuzeyinde bulunan ticaret yol ağları üzerine çalışma yapacak olanların bu kitabeyi incelemeleri kendilerine fayda sağlayacaktır.

- Bu kitabe, yeni belgeler buldukça kalıplaşmış bilgilerin değişebileceği gerçeğini dile getiren yeni bir örnektir. Kitabe, Türk tarihi ile ilgili bilgi ve belgelerin bir an önce kayıt altına alınması, alan araştırmalarına önem verilerek bu şekil tarihî malzemelerin kısa zaman içinde müzelere ve diğer ilgili kurumlara kazandırılması gereğinin de altını çizmiş olmaktadır.
- Anadolu'da Beylikler Devri Türk tarihi üzerine yapılacak çalışmalarda kitabelerin, paraların, vakıf kayıtlarının ve vakfiyelerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi zarureti bir kez daha karşımıza çıkmıştır. Nitekim bu çalışmada görüldüğü üzere, hanın inşa kitabesi ile Kastamonu Vakıf defterlerinin verdiği bilgiler birbirini tamamlamaktadır.
- Hanönü ilçesinde bulunan Tatlı Hatun Hanı'nın aslına uygun, ancak günümüz şartlarına göre işletme yapılabilecek şekilde gerçekleştirilecek "yenileme" çalışması bu yazı kaleme alınırken muhtemelen tamamlanmış olacaktır. Kastamonu yöresinde ve Anadolu'nun muhtelif sahalarındaki Türk devrine ait bu şekil diğer kervansaraylar, hanlar, medreseler, kütüphaneler, camiler, hastaneler, imaretler, hamamlar, konaklar, kasırlar, saraylar, çeşmeler, sebiller, köprüler, kaleler, burçlar bakıma muhtaç ise veya harap hale gelip toprak üzerinden silinmişse bunlar tek tek tespit edilip bir an önce "yenileme" çalışmaları ile ayağa kaldırılmalıdır. Bu yapılmadığı takdirde Anadolu'da bin yıllık tapu damgaları/ senetleri olan kültür abidelerimiz toprağa karışacak ve yeni nesle gösterebilecek eser sayımız giderek azalacaktır. Bunun sonucunda Türk milletinin Anadolu'ya yatırım yapmadığı çürük tezini sağlamlaştırmaya yönelik çalışma yapacaklar da o ölçüde cesaret kazanacaktır. Unutulmamalıdır ki, "kılıç", "kalem" ve "saban" gücüyle birlikte ülkede "harç" ve "tuğla" koyacak "sanat" gücüne de ihtiyaç vardır. Ve yine hatırlanmalıdır ki, bütün bunları bir arada yürütemeyen, hepsine aynı ölçüde yatırım yapamayan milletler tarih sahnesinde uzun süre kalamamışlardır.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri (BOA. TD.), Nr.438.; Nşr. 438 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri, (937/1530) II. Haz. Ahmet Özkılıç ve Bşk., BDAGM Yay., Ankara,1994.

Cumont, Franz: "Pascal Fourcade, explorateur de l'Asie mineure", In: *Comptes-rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 66e année, N.4, 1922. pp.308-317. (http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/crai_0065-0536_1922_num_66_4_74660#) (Erişim: 01.02.2012).

Ersan, Mehmet: *Türkiye Selçuklu Devletinin Dağılışı*, Birleşik Yayınevi, Ankara,2010.

Gedik, Ahmet: *Candaroğulları Beyliği Mimarisi'nde Celî Yazı*, Selçuk Üniv. S.B.E. Y. Lisans Tezi, Konya,2005.

Heyd, W.: *Yakın-doğu Ticaret Tarihi*, Çev. E. Ziya Karal, TTK, Ankara, 2000.

Hüseyin Hilmi: *Sinop Kitabeleri*, Sinop Matbaası, Sinop,1339-1341.

Kastamonu Sancağı Vakıf Defteri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı (İBK. MCO.), Nr.75.

Kaymaz, Nejat: "Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesine Dair", *Malazgirt Armağanı*, TTK, Ankara,1993, s.259-268.

Keleş, Hamza; C. Yakupoğlu: "Ankara Savaşı'na Kadar Osmanlı-Candaroğulları Münasebetleri", *G.Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13/1 (Mart, 2005), s.207-222.

Koprıman, K. Y.: "Memlûk Kaynaklarına Göre XV. Yüzyılda Kastamonu ve Çevresi" *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu*, Tebliğler, (Ankara,1989).

Özkarıcı, M.: *Candaroğulları Beyliği Mimari Eserleri*, Atatürk Üniv. S.B.E., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum,1992.

Sümer, Faruk: “Anadolu’da Moğollar”, *SAD*, I, (Ankara,1970), s.1-147.

-----: *Oğuzlar (Türkmenler)*, TDAV., İstanbul, 1999, s.166,268.

Turan, Osman: *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yay., 3. Baskı, İstanbul, 1993.

-----: “Selçuk Kervansarayları”, *Belleten*, XI/39 (Temmuz,1946), TTK, s.471-496.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı: *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK, Ankara, 1988.

Yakupoğlu, Cevdet: *İsfendiyar Bey ve Zamanı*, G.Ü. S.B.E., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,1999.

-----: *Kuzeybatı Anadolu'nun Sosyo-Ekonomik Tarihi (Kastamonu-Sinop-Çankırı-Bolu) XIII-XV. Yüzyıllar*, Gazi Kitabevi, 1. Baskı, Ankara,2009.

Yaman, T. Mumtaz: *Kastamonu Tarihi*, 1935, s.135.

Yücel, Yaşar: *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, TTK, Ankara,1991.

<http://www.hanonu.com/default.asp?sayfa=5&hb=detay&detay=150>. (Erişim: 01.02.2012).

EKLER (Resimler)

Resim 1.) Tatlı Hatun Hanı İnşa Kitabesi (Hanönü İlçesi/ Kastamonu)

Resim 2.) Tatlı Hatun Hanı'nın Yakınından Geçen Gökırmak (Hanönü İlçesi/ Kastamonu)

Resim 3.) Tatlı Hatun Hanı'nın Yenileme Çalışması Sırasında Dış Ön Cepheden Görünümü (Hanönü İlçesi/ Kastamonu). Fotoğraf: <http://www.hanonu.bel.tr>

Resim 4.) Tatlı Hatun Hanı'nın Yenileme Çalışması Sırasında Görünümü (Hanönü İlçesi/ Kastamonu). Fotoğraf: <http://www.hanonu.bel.tr>

